

Il cussegl grond ha tschentà novs binaris politics

DA MARTIN CABALZAR

■ **Cun 107 vuschs ed in'abstenziun ha il cussegl grond deliberà ier las finamiras directivas per la planisaziun politica 2021–2024. Quest palpìri cun in relativ aut grad d'abstracziun furma la basa per concretisar il program guvernamental ed il plan da finanzas per ils proxims onns.** En la debatta timunada dal parsura da la cumissiu per strategia e politica statala *Bruno Claus* (pld Cuir) e dal president da la regenza *Jon Domenic Parolini* (pbd) en radund 30 deputadas e deputads s'exprimids davart las 14 finamiras politicas surordinadas e davart las conclusiuns timunontas resultontas. Tant l'entrada en materia sco ils principis elavurads da la cumissiu en coordinaziun

Las 14 finamiras per 2021–2024

1. Avair in'administraziun schlanca e moderna
2. Esser in lieu attractiv per firmas e privats
3. Sustegnair ils centers e la periferia
4. Rinforzar il turissem e diversifitgar l'economia
5. Avair finanzas solidas
6. Mantegnair la forza idraulica e promover energias regenerablas
7. Daventar mobil a moda persistenta puncto traffic
8. Nizzegiari la digitalisaziun
9. Planisar il svilup dal territori e proteger l'ambient
10. Garantir in sistem da sanadad decentral
11. Promover la cuminanza e la solidaritad en la populaziun
12. Crear l'avegnir da scolaziun e furmaziun
13. Rinforzar la varietad culturala e linguistica
14. Minimizar privels da la natira

cun la regenza n'èn betg stads dispitaivels ed èn vegnids sustegnids generalmain da tut ils oraturs. Las propostas tanschan d'in'administraziun moderna ed efficienta sur la promoziun e diversificaziun da l'economia ad in agir proactiv en vista a la tranfurmaziun digitala, il rinforz dal Grischun sco lieu da lavur e furmaziun fin a la promoziun da la forza idraulica e d'energias regenerablas sco resursas indigenas. (Guarda era LQ dad ier!) L'entrada en materia n'è betg stada dispitaivla.

Debatta da detagl

Er en la debatta da detagl han las finamiras formuladas a moda fitg generala e vasta chattà acceptanza generala. Radund 30 oraturs han nizzegià la chaschun d'accentuar e far valair lur prioritads e preferenzas, saja quai or da l'optica personala, da lur partida u da lur regiun.

Per ils socialdemocrats nizzegia *Conradin Caviezel* (ps Cuir) la chaschun per accentuar las consequenzas negativas da la midada dal clima sin ils privels da la natira e sin il turissem d'enviern. Plinavant pretendia el che stadi ed economia megliereschian las premissas per pudair cumbinar meglier la famiglia cun la lavur professiunala tras promover plazzas da lavur parzialas. *Paolo Papa* (pbd Calanca) e *René Epp* (pcd Cadi) ed *Emil Müller* (pbd Sur Tasna) accentueschan la promoziun da las regiuns periferas e pretendan d'examinar ulteriuras pussaivladads per decentralisar l'administraziun chantunala. *Roman Hug* (pps Tschintg Vitgs) accentuescha la necessitad da concretisar las finamiras e d'exequir consequentmain mesiras avisadas sco era da controllar lur effect e success. *Patrik Degiacomi* (ps Cuir) avertescha dals effects da la midada dal clima che pretendian mesiras rigurusas. Impurtant saja era da rinforzar il Grischun sco lieu da furmaziun per uschia pudair meglierar la mancanza da forzas da lavur qualifitgadas en l'economia.

En num da la fracziun burgais-democratica accentuescha *Gian Michael* (pbd Schons) la muntada da la forza idraulica,

d'in lieu economic attractiv, da bunas colliaziuns da traffic e la viarietad linguistica e culturala. *Erika Cahenzli* (ps Tschintg Vitgs) renda attent a la gronda mancanza da persunas qualifitgadas sin il sector da sanadad, cunzunt er en vista al svilup demografic, e pledescha per meglras cundiziuns da lavur. *Christian Jenny* (pld Scanvetg) avertescha da betg surchargiar il char ed era ponderar nua ch'ins pudess e duess renunziar e spargnar.

En num da la regenza engrazia il parsura *Jon Domenic Parolini* per la prontad da tschertgar in consens politic tranter las partidas e tranter regenza e cussegl grond. Entaifer il budget annual haja il cussegl grond adina puspè la chaschun da metter accents e da controllar il cuntanschì, punctuescha er il minister da finanzas *Christian Rathgeb*. La finamira saja dentant adina da cuntanscher il quint equilibrà.

Silvio Hofmann (ps Cuir) crititgescha il pitschen dumber da dunnas en posiziuns da cader en l'administraziun chantunala. *Philipp Wilhelm* (ps Tavau) crititgescha la mentalitad da vulair accumular daners da taglia enstagl da far investiziuns persistentas.

Grischun sco lieu economic e da furmaziun

La proposta da betg mo promover il Grischun sco lieu economic, mabain era sco lieu da furmaziun vegn sustegnida da *Sandra Locher Benguerel* (ps Cuir), *Severin Geisseler* (pcd Tschintg Vitgs). *Daniel Buchli* (pbd Stussavgia) vul rinforzar ils centers regiunals tras decentralisar l'administraziun chantunala. El vegn era sustegni da *Mario Salis* (pps Engiadin'Ota) ch'accentuescha da laschar tantas competenzas sco pussaivel tar las vischnancas.

Leonhard Kunz (pld Maiavilla) vul sustegnair dapli products indigens e crititgescha ch'events sponsurads generusamain dal chantun sco Origen offreschian aperos cun vins esters. El vegn era sustegnì dad *Agnes Brandenburger* (pps

Tschintg Vitgs) che pretendia che cunzunt er il chantun sez e sias instituziuns resguardian dapli ils products indigens che sajan da fitg buna qualitat. *Michael Pfäffli* (pld Engiadin'Ota) accentuescha la necessitad da meter a disposiziun chapital da ristg per giuven hoteliers e quai tant per la construcziun sco per la renovaziun d'hotels e pensiuns.

Reducir immissiuns d'acid carbonic

Josias Gasser (vl Cuir) renda attent a la rasanta midada dal clima che pretendia mesiras immediatas ed urgentas per la reducziun dal CO₂. Questas immissiuns vegnian chaschunadas per 20 pertschient entras il traffic, uschia ch'ins stoppia promover cunzunt il traffic hibrid. Sin proposta dal parsura da la cumissiu *Bruno Claus* (pld Cuir) vegn la proposta *Gasser* dentant refusada cun 83 cunter 22 vuschs.

Era *Beat Deplazes* (ps Cuir) crititgescha ch'il chantun investeschia memia biler per il traffic individual cun investiziuns stravagadas en il confort da las vias. El pledescha d'investar dapli en la mobilitad persistenta cun promover dapli la viafier, stgaffir pussaivladads da viagiari da cuminanza ed ereger vias da velos. *Tina Gartmann* (ps Cuir) pledescha per ademplir tant pli spert la lescha d'impeids che pretendia adattaziuns da staziuns da viafier e fermadas da posta. Cusseglia governativ *Mario Cavigelli* (pcd) respunda che 90 pertschient da las staziuns vegnian ad esser adattadas 2023 a las novas pretensiuns, tar las fermadas da bus ed autos postals conceda *Cavigelli* che soluziuns adequatas sajan magari fitg difficilas.

Pietro Della Cà (pps Brusio) crititgescha ils transports da carburants da Livigno sur Italia e Svizra ch'effectueschian bleras immissiuns da CO₂.

Agnes Branderburger (pps Tschintg Vitgs) vesa ina cuntradicziun tranter promover la reclama turistica sin martgads lontans enstagl da sefocussar sin ils martgads europeans ed uschia evitar lungs

sgols che chaschunan bleras immissiuns da CO₂.

Sistem da sanadad decentral e creaziun da regiuns da sanadad

Malgrà la gronda sfida da survegnir medis da chasa e personal da spital vul ins mantegnair uschè ditg sco pussaivel in provediment da sanadad decentral. *Erika Cahenzli* (ps Cuir) punctuescha la necessitad d'in provediment qualitativ ch'haja consequentmain ses pretsch. Il chantun stoppia accelerar la creaziun da regiuns da sanadad e pretendier ina meglra cooperaziun da tut ils purtaders, saja quai spitals, spitex e chasas da vegls e tgi-ra d'ina regiun sut in tetg strategic ed operativ. Tenor *Beat Deplazes* (ps Cuir) metta cunzunt la mancanza da personal en dumonda il sistem decentral. *Valérie Favre Accola* (pps Tavau) accentuescha la muntada da la prevenziun e pledescha en quest connex per in pli ferm sustegn per il sport tant popular sco d'elita.

Era cusseglier guvernativ *Peter Peyer* accentuescha la necessitad indispensabla da cooperar meglier en las regiuns cun reunir tut las instituziuns da sanadad sut in tetg. Lavur da piunier en quest regard hajan ins fatg cunzunt en il Partenz cun la Fundaziun Flury ed en Engiadina Bassa cun il Center da sanadad a Scuol. Cunzunt en Surselva ed en Engiadin'Ota na sajan ins deplorablmain anc betg uschè lunsch. Ins dastgia spitgar en questas regiuns pass concrets per segirar in provediment decentral a lunga vista.